

LA POSTPANDÈMIA I L'ÈTICA DE LA PRECAUCIÓ

Pol Bargués-Pedreny, investigador principal, CIDOB
@polbargues

629

JULIOL
2020

Europa avança amb precaució cap a una nova normalitat. Després del confinament per aturar la propagació de la pandèmia, els estats europeus han reobert les economies i els ciutadans han reiniciat una vida social amb distàncies i mesures d'higiene estrictes. Després de més de 2,4 milions d'infectats i gairebé 200.000 morts, cal extremar la "precaució" perquè el virus és a tot arreu.

El coronavirus ha colonitzat el nostre imaginari i ha fet que sigui imprescindible una "ètica de la precaució" que demana prudència en qualsevol acció individual per evitar desastres col·lectius i protegir les persones més vulnerables. Com va dir la novel·lista Arundhati Roy: "Qui pot mirar alguna cosa ara – el pom d'una porta, una caixa de cartró, una bossa de verdures – sense imaginar-la repleta d'aquelles partícules invisibles amb ventoses, que no estan ni vives ni mortes, i que esperen poder instal·lar-se als nostres pulmons?". Davant de tantes incerteses, qualsevol precaució és insuficient. Aquesta ètica que exigeix distanciament físic i una cautela constant als individus ha generat un consens molt ampli: ordenada per les autoritats i defensada per intel·lectuals, periodistes, celebritats i ciutadans. Segons l'ètica de la precaució, el retorn a la normalitat després del confinament és tan impossible com indesitjable.

És impossible perquè tal com va dir un alt càrrec de l'Organització Mundial de la Salut: "El coronavirus podria convertir-se en un altre virus endèmic a les nostres comunitats; i és possible que ja **no desaparegui mai**". El risc d'un rebrot sempre existeix. Fins i tot Corea del Sud o la ciutat xinesa de Wuhan no van poder evitar **rebrot**s a principis de maig, tot i que molts epidemiòlegs n'havien elogiat la seva gestió, la seva capacitat per fer testos massius, quarantenes estrictes i l'ús de contundents tàctiques de rastreig. Tampoc Alemanya, que va demostrar eficiència en la gestió de la pandèmia durant els mesos de març, abril i maig, va poder evitar un rebrot a mitjans de juny amb més de 1500 casos confirmats al voltant d'un **escorxador** de l'estat federat del Rin del Nord-Westfàlia. Durant la crisi els europeus han après que la pandèmia desmenteix aquells països que sembla que tinguin controlats els contagis. La covid-19 desafia les certeses.

Precisament perquè el virus és incontrolable, fa indesitjable un retorn a la normalitat. Qualsevol contacte pot ser un contagi i desencadenar tragèdies llunyanes a causa de la creixent connectivitat de les nostres societats. El **mem** d'uns africans ballant en un enterrament es va fer viral durant el confinament perquè captava precisament això: un gest imprudent aquí,

pot ser un funeral qui sap on. En un món hiperconnectat, de sobte, es fan innecessàries totes les trobades –des de les abraçades fins als viatges de negocis o les vacances més exòtiques – perquè poden posar en risc a famílies, treballadors i poblacions senceres.

Segons l'ètica de la precaució, el retorn a la normalitat després del confinament és tan impossible com indesitjable.

El retorn a la normalitat també és moralment indesitjable perquè les desigualtats del sistema s'han fet més evidents i s'han intensificat durant la crisi. Com va dir **Kenan Malik**, tot i que el virus no discrimini, sí que ho fan les societats, i per això la mortalitat és més alta en els barris més pobres o entre els col·lectius més vulnerables. Als Estats Units, la pandèmia ha afectat proporcionalment més la població afroamericana, fent visible la discriminació racial existent, que es convertiria en una onada de mobilització i protesta per la mort de l'afroamericà **George Floyd** a mans d'un policia.

Alhora, les respostes per aturar la corba de contagis també han tingut repercussions desiguals. A Itàlia, les quarantenes han perjudicat les cases amb famílies més nombroses, generalment de classes més humils, on el virus ha delmat **famílies senceres**. I a tot arreu, durant el confinament, les **dones** han patit l'augment de violència de gènere, a més de carregar més que els homes amb les feines domèstiques, l'educació i la cura dels fills, mentre feien teletreball. Qui pot defensar moralment el retorn a una vida amb exclusions racials, de classe i de gènere, amb sistemes sanitaris deficients? O després de veure els animals en els espais urbans i sentir els ocells en comptes dels cotxes, qui vol tornar a un món de retencions de trànsit, residus i contaminació de l'aire?

Si no podem ni volem tornar enrere, cap a on anem?

L'ètica de la precaució ens fa solidaris i ens fa estar més atents a les desigualtats socio-econòmiques i a les estructures opressores, masclistes i racistes que han fet que la crisi sanitària fos especialment mortífera. Però no sembla tan adient per a canviar res, no ens ajuda a construir l'avenir. La precaució aplaca les iniciatives per tirar endavant amb pas ferm i sovint ens tempta a tornar enrere. Per exemple, els estats Europeus van superar la crisi econòmica de 2008 des de la prudència, a través d'austeritat fiscal i el control de la despesa i el deute públic per part de la "troica" – la Comissió Europea, el Banc Central Europeu i el Fons Monetari Internacional – que ha anat aportant estabilitat gradual als mercats, alhora que es feien retallades socials i es destruïa el benestar de molts. En un altre exemple, la precaució és la bandera de **l'acció exterior de la Unió Europea** alhora de gestionar conflictes i crisis humanitàries. Polítiques cautes i processos lents són imprescindibles per frenar-ne els efectes més perjudicials, des de crisis diplomàtiques fins a onades de refugiats, i així evitar grans titulars i polèmiques. L'objectiu d'actuar amb precaució és que tot s'acabi reajustant, re-organitzant-se – ara se li diu fomentar la "**resiliència**" – i impedir els canvis que podrien desestabilitzar els fonaments de la societat actual.

Hem tornat a veure les mateixes dinàmiques durant la pandèmia: l'ètica de la precaució ens proposa un avenç gradual, ple d'incerteses on tots aprendrem a conviure amb el virus i a adaptar-nos a una nova normalitat. La precaució ens priva d'avenços transformadors perquè destaca les nostres vulnerabilitats i febleses, reduint el ventall de solucions a poder-nos recuperar, curar. Ens curarem, igual que hem anat salvant les crisis econòmiques o igual que es contenen els conflictes i les crisis humanitàries, però és el camí que volem? L'ètica de la precaució no ofereix solucions ni transformacions, sinó que ens ajuda a adaptar-nos tímidament i **preparar-nos** per les crisis que vindran.

Abans de la crisi sanitària, Marina **Garcés** reflexionava sobre la condició actual i l'anomenava "condició pòstuma", un temps de crisi, on tot s'acaba. Escrivia unes paraules gairebé premonitòries: "la política com a acció de rescat ciutadà es posa per davant de la política com a projecte col·lectiu basat en el canvi social. Fins i tot en el marc dels moviments socials i del pensament més crític actual parlem molt de 'cures'. Tenir cura és la nova revolució". El futur post-covid s'està escrivint des de la prudència, la por i la paràlisi col·lectiva. Tendim a centrar-nos en les cures, com si el màxim a que poguéssim aspirar és a sobreviure. Garcés es pregunta: "Per què, si estem vius, acceptem un escenari post mortem?"